

CUNOSCĂTORUL DE IZVOARE DR. HAB. ION CHIRTOAGĂ LA 70 DE ANI

Născut la 10 februarie 1945 în comuna Cetireni, Ungheni.

Istoric, domeniul de cercetare: Istoria Românilor, istoria localităților, monumentelor de istorie, geografie și demografie istorică.
Doctor habilitat în istorie (1999), conferențiar cercetător (1994).

Istoric de excepție, mare cunoscător de izvoare, modest și bun coleg de breaslă – sunt epitete ce-l cuprind plenar pe Ion Chirtoagă, doctor habilitat în istorie, cercetător științific principal la Institutul de Istorie al Academiei de Științe a Moldovei. Aniversarea onorabilă și figura-i incontestabilă de specialist notoriu în știința istorică ne permit să venim cu unele caracteristici, fie și lapidare, ale acestui nume cunoscut în domeniul epocii medievale și moderne.

După absolvirea școlii medii în satul de baștină Cetireni, este înscris la Facultatea de Istorie a Universității de Stat din Moldova. L-am cunoscut în 1967, când după serviciul militar s-a întors la Facultatea de Istorie. Deoarece numărul celor care ar satisfăcut serviciul militar era mare, în anul II de studii a fost

formată o nouă grupă academică, în care am fost și eu repartizat. Șef de grupă a fost numit proaspătul militar Ion Chirtoagă. După absolvire în 1971, ambii am avut onoarea să începem cariera științifică la Institutul de Istorie al AȘM, unde în 1975 și-a luat doctoratul.

În 1990 susține teza de doctor în istorie, iar în 1999 de doctor habilitat. A avut stagii de perfecționare în Moscova (1974 – 1975, 1988 – 1989) și București (1994, 1996 ș.a.). A depistat și a pus în valoare științifică documente inedite din Arhiva Națională a Republicii Moldova, Arhivele Statului din București, Iași și Cluj (România), Arhiva Centrală de Stat a Actelor Vechi, Arhiva Centrală de Stat Istorico-Militară și Arhiva Politicii Externe a Rusiei (Moscova), Arhiva de Stat a regiunii Odessa (Ucraina). Lărgirea bazei docu-

mentare a generat noi perspective de studiere a istoriei Moldovei în contextul istoriei europene și universale.

De-a lungul zecilor de ani a participat la realizarea mai multor proiecte naționale, inclusiv „Particularitățile de dezvoltare a Bugeacului, Bucovinei, Transnistriei și a județului Hotin în perioada medie și modernă (2001 – 2005)”, „Regiuni și localități istorice importante în perioada medie și modernă (2006 – 2010)”. A realizat în cadrul Institutului Societății Deschise de la Praga proiectul internațional „Din istoria Moldovei de Sud-Est până în anii '30 ai secolului al XIX-lea” (1994 – 1996), după care a editat monografia cu același nume (1999). Rezultatele cercetărilor sale se regăsesc în peste 150 de lucrări științifice publicate în țară și peste hotarele ei (România, Rusia, Ucraina), inclusiv 24 de monografii, manuale, broșuri.

Investigațiile istoricului Ion Chirtoagă au deschis în istoriografia românească o nouă direcție de cercetare complexă a pământurilor Moldovei supuse turcilor și tătarilor. Pentru prima dată în literatura de specialitate, procesul de acaparare a teritoriului Moldovei de Sud-Est și din stânga Nistrului a fost cercetat în contextul politicii interne și externe a Imperiului Otoman, al relațiilor internaționale, ceea ce a permis să se demonstreze convingător faptul că Bugeacul, adică cea mai mare parte a teritoriului ocupat de turci și tătari, a fost înstrăinat nu în 1538, ci cu mult mai târziu.

În baza surselor documentare, în studii s-a reușit să se cerceteze procesul de acaparare a pământurilor Moldovei de către turanici și să se cartografieze hotarele circumscriptiilor din teritoriul ocupat de turci și tătari.

Pentru prima dată în istoriografie se elucidează încercarea Porții de a introduce în pământurile moldovenești, cotochite de ea, sistemul de sipahi, pe care se bazau structurile administrative otomane din regiune. Însă, ca și în alte părți ale Imperiului Otoman, sistemul de sipahi se destramă, în regiune apar noi forme de organizare a folosirii pământului, iar ca forță militară suplimentară Poarta utilizează pe nogai, care în sec. al XVII-lea pătrund pe teritoriul Moldovei.

În premieră absolută sunt elucidate etapele de ocupare a teritoriului din stânga Nistrului, în primul rând a celui inclus în circumscriptiile otomane cu centre administrative din dreapta râului. Totodată, în baza informației surselor istorice se precizează și hotarele circumscriptiilor otomane din stânga Nistrului.

Cercetările efectuate au o importanță teoretică și practică, deoarece rezultatele obținute pot fi utilizate la elaborarea lucrărilor de sinteză, a programelor, cursurilor de prelegeri și manualelor pentru învățământul mediu și superior.

Aceste probleme elucidate în studiile autorului sunt expuse în cadrul simpozioanelor și sesiunilor științifice: naționale și internaționale din Chișinău, Alba Iulia (1990), Iași (1991, 1997, 2012), Moscova (1992), Bacău (1994), Odessa (1994), Constanța

(1994, 1996), Arad (1995), Deva (1995), Cluj (1997), București (1998), Târgoviște (1998) ș.a.

Pe parcursul activității sale Ion Chirtoagă a suplinit funcțiile de cercetător științific stagiar, cercetător științific, cercetător științific superior la Institutul de Istorie și la Institutul de Etnografie ale AȘM (1971 – 1993), cercetător științific coordonator (1993 – 2006), cercetător științific principal (din 2006), șef de sector la Institutul de Istorie al AȘM (1994 – 2010). A fost secretar și membru al colegiului de redacție al *Revistei de Istorie a Moldovei* (1994 – 2010).

S-a evidențiat în activitatea didactică colaborând fructuos cu Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, unde a activat prin cumul în calitate de lector, lector superior, conferențiar universitar. A fost, de asemenea, președinte al Comisiei de licență (2001 – 2003, 2006 – 2007, 2010 – 2011).

În perioada 1998 – 2012 a exercitat funcția de secretar științific la Consiliul Științific Specializat pentru susținerea tezelor de doctor și doctor habilitat în istorie de pe lângă Institutul de Istorie al AȘM, iar din 2012 este secretar științific la Seminarul Științific de Profil de pe lângă același institut. În 2003 – 2006 a fost expert la Consiliul Național de Atestare și Acreditare și la Consiliul Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică din Republica Moldova.

Ion Chirtoagă a luat parte activă la întocmirea unor legi referitoare la municipiul Chișinău și întreaga țară. Timp de 19 ani (1994 – 2013) a fost membru al Comisiei pentru reglarea urbanimicilor din municipiul Chișinău, membru al Comisiei de reglare a utilizării numelui țării în scopuri comerciale de pe lângă Guvernul Republicii Moldova.

Activitatea științifică de cercetare și didactică a fost apreciată cu decernarea mai multor diplome de onoare, diplome de excelență și premii ale diverselor instituții, inclusiv Premiul Prezidiului AȘM (2000), Premiul „Dimitrie Onciul” al Academiei Române (2001), Premiul „Gheorghe Năstase” al Societății de Genealogie, Heraldică și Arhivistică „Paul Gore” (2005), Diploma Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare a Republicii Moldova pentru merite deosebite în pregătirea și atestarea cadrelor științifice și științifico-didactice de calificare înaltă (2006), Diploma Institutului Frații Golescu pentru contribuție la organizarea și desfășurarea expoziției „Basarabia istorică: Cetatea Hotin și Cetatea Albă” 2012, Chișinău (2012), Diploma de grațitudine a primăriei municipiului Chișinău în semn de înaltă prețuire a contribuției la promovarea valorilor naționale, a activității în studierea istoriei Chișinăului (2014) ș. a.

Cele expuse denotă potențialul enorm al istoricului Ion Chirtoagă și noi, colegii Domniei sale, îi dorim omagiatului nostru mulți ani înainte și noi performanțe profesionale!

Dr. hab. Gheorghe Gonța